

Ambtelijke afstemming

Voorstel

Vergadering van 16 april 2020

Uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie Noordelijke vrije Koloniën - Besluitvorming College/besluitvorming Raad

Auteur

Beknopte samenvatting

Vrijetijdseconomie is één van de zes onderdelen uit het Kolonieplan (juni 2016). Het Kolonieplan bevat zes deelprojecten, nl

1. Gebiedsontwikkeling Hart van Frederiksoord
2. Ontwikkeling en inrichting Koloniecentrum
3. Zichtbaarheid cultuurlandschap
4. Ondernemen in Groen en Food
5. Sociaal maatschappelijke innovaties
6. Vrijetijdseconomie/toerisme

Vanaf 1 april 2018 is onder regie van de provincie Drenthe gewerkt aan de visie, ambitie en het uitvoeringsprogramma vrijetijdseconomie van de noordelijke vrije Koloniën, waarin een verbinding is gemaakt met de omgeving/regio. Hierin ligt ook een sterke koppeling met het UNESCO dossier en de regiodeal/regio Zwolle. Voor de zomer 2019 is het uitvoeringsprogramma opgeleverd.

Het uitvoeringsprogramma vrijetijdseconomie richt zich op vier thema's, die goed aansluiten bij de 5 pijlers van het regio promotieplan van de gemeente Westerveld (Natuur, Erfgoed en monumenten, Duisternis en sterren, Koloniën van Weldadigheid en Archeologie)

De vier thema's die nader uitgewerkt zijn richten zich op:

1. Versterken beleefbaarheid van/in het gebied van de Koloniën, daarbij gebruik maken van het verhaal van Johannes van den Bosch.
2. Versterken marketing en ontsluiting van het gebied
3. Versterken kwaliteit en kwantiteit van de voorzieningen en overnachtingslocaties;
4. Versterken aansluiting en koppelingen met het decor van de 3 Nationale Parken (inclusief Holtingerveld en Lindevallei)

Regiodeal/Regio Zwolle

Het hiervoor genoemde uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie is ook een belangrijk onderdeel van themalijn 3."Stad en land in balans" van de regiodeal/regio Zwolle. Hiervoor heeft de gemeente Westerveld een inhoudelijke bijdrage geleverd. De titel voor het programma/themalijn 3 is "Groei toerisme in balans met natuur en landschap". Inmiddels is bekend dat de regiodeal door het Rijk is

goedgekeurd en dat hiervoor een bedrag van €22,5 miljoen beschikbaar gesteld wordt. Er was een bedrag van € 36,5 miljoen gevraagd. Dit bedrag (€ 22,5 miljoen) moet herverdeeld worden over de vier themalijnen die in het bidboek van de regiodeal zijn opgenomen. Hier werken we in gezamenlijkheid aan. Voor 1 oktober moet hierover meer duidelijkheid komen. In de begroting van 2020 en ook volgende jaren hebben we geld opgenomen om in ieder geval het onderdeel communicatie en een paar beleefconcepten te kunnen realiseren. Via de voorjaarsnota vragen we voor de periode 2021 t/m 2023 een extra bijdrage van € 30.000 per jaar om de ambities uit het programma te kunnen realiseren. Met de bijdrage van de regiodeal hopen we nog meer onderdelen uit het programma uit te kunnen voeren.

gevraagd besluit:

Het college wordt voorgesteld om in te stemmen met de ambitie, visie en het uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie van de noordelijke vrije Koloniën. Via de voorjaarsnota wordt voor de periode 2021 t/m 2023 € 30.000 per jaar gevraagd om, samen met alle partners, uitvoering te geven aan het plan. Dit plan is dus niet alleen gericht op Frederiksoord, maar heeft een sterke relatie met de hele omgeving (Nationale parken en dorpen). De gemeentelijke investering is belangrijk en biedt mogelijkheden om een extra bijdrage te ontvangen vanuit de regiodeal. Verder vragen we een actieve rol van het college in het benaderen van andere gemeenten om mee te doen en te investeren in het programma. In deze bizarre tijd is het van belang om de economie in de gemeente Westerveld extra aan te jagen.

Besluit

Besluitpunt 1

Akkoord te gaan met de ambitie, visie en het uitvoeringsprogramma vrijetijdseconomie van de Noordelijke vrije Koloniën, de dorpen en de Nationale parken.

Besluitpunt 2

Via de voorjaarsnota wordt voor de uitvoering van het meerjarenplan 2021 t/m 2023 een bijdrage van € 30.000 per jaar gevraagd.

Motivering

Aanleiding en context

Vrijetijdseconomie is één van de zes pijlers uit het Kolonieplan. Dit plan is later samengevoegd tot twee hoofd aandachtsgebieden, nl.

1. de sociaal maatschappelijke innovaties
2. de vrijetijdseconomie

De afgelopen periode vanaf 1 april 2018 is onder regie van de provincie Drenthe samen gewerkt aan de visie, ambitie en het programma vrijetijdseconomie. Voor de zomer 2019 is het uitvoeringsprogramma opgeleverd en met de portefeuillehouder besproken.

Regiodeal/regio Zwolle

Opgave vanuit de regio Zwolle: Stad en platteland delen een duidelijke verstedelijkingsopgave en hebben een wederkerig belang: dankzij de regio floreert de stad en andersom. Kwalitatief hoogwaardige recreatieve en culturele voorzieningen en activiteiten zijn essentieel voor de regio én voor de lokale Westerveldse economie (meer bestedingen). Toerisme is een middel om de leefbaarheid in onze dorpen en kernen (voorzieningen, participatie, maatschappelijke betrokkenheid) te behouden en versterken. Met kwalitatief hoogwaardige recreatieve en culturele voorzieningen en activiteiten creëren we een aantrekkelijke woon- en verblijfsomgeving waarmee we jongeren, hoger opgeleiden en bedrijven weten te boeien en binden.

Regio Zwolle heeft met Westerveld samen met Giethoorn/Steenwijkerland en Vechtdal een aantal USP's (unique selling points) in handen die de potentie biedt voor een 5-sterren toerisme regio. Kenmerkend voor Westerveld: natuur, ruimte, rust, stilte, sterrenpracht, cultuur. Twee Nationale Parken (Drents-Friese Wold en Dwingelderveld) en Natura 2000 gebied (Holtigerveld) samen ruim 11.000 kwetsbaar natuurgebied. Authentieke brinkdorpen als Diever, Dwingeloo en Havelte en veel cultureel erfgoed, waarvan 258 geregistreerde monumenten en 8 beschermde dorpsgezichten. In Westerveld ligt de unieke cultuurhistorie van de Koloniën van Weldadigheid waarin generaal Johannes van den Bosch in 1818 met een ambitieus plan kwam om de armoede in Nederland te bestrijden door de stichting van landbouwkoloniën. Met de sociale voorzieningen die toen werden ontwikkeld (ziekenfonds, leerplicht en ouderenzorg), liep de Maatschappij van Weldadigheid 80 jaar vooruit op de rest van Nederland en zij wordt daarmee beschouwd als de bakermat van onze huidige verzorgingsstaat. Van de 7 koloniën zijn 4 genomineerd voor een UNESCO Werelderfgoedstatus. Dit zijn naast Frederiksoord en Wilhelminaoord in onze gemeente, Veenhuizen in Noordenveld en Wortel (kolonie bij de Stad Hoogstraten in België). Samen met Ommerschans, Willemsoord en Merksplas (B) maken deze dorpen deel uit van een bijzonder verhaal uit de Nederlandse geschiedenis en delen gezamenlijk het verhaal van de Koloniën van Weldadigheid.

Door investeringen te doen in het gebied willen we de kwaliteit en de toeristische aantrekkelijkheid verbeteren, zodat bezoekers langer in de regio verblijven, meer besteden en ook de werkgelegenheid een impuls krijgt. Het programma vrijetijdseconomie is in gezamenlijk tot stand gekomen. Dat betekent dat publieke en private partijen naast de ureninzet ook een financiële bijdrage leveren aan de uitvoering van het programma.

Beoogd resultaat

De extra inzet op het uitvoeringsprogramma moet leiden tot kwaliteitsverbetering en het vergroten van de aantrekkelijkheid van het toeristisch en recreatief aanbod, spreiding en verleiding van bezoekers, meer bestedingen en overnachtingen. De verbinding met de Nationale parken, de dorpen en de omgeving is hierbij essentieel.

Het programma vrijetijdseconomie richt zich vooral op de communicatie, beleefconcepten, trainingen voor ondernemers en vrijwilligers en de toeristische infrastructuur. Er vindt ook afstemming plaats met de werkgroep UNESCO (behoud en benutten van het erfgoed) en het programma Vitale vakantieparken. Vitale vakantieparken is vooral gericht op de kwaliteitsverbetering van het verblijfsrecreatieve aanbod in het gebied.

Argumentatie

De opgave is om het Koloniegebied te promoten in Nederland, België en Duitsland (Nordrhein Westfalen - Niedersachsen). Het bijzondere verhaal van deze unieke geschiedenis is nog te weinig bekend. Startpunt voor een bezoek is het museum 'de Proefkolonie', maar kan ook in Steenwijk, Willemsoord, Havelte of elders in de regio zijn. We gaan bezoekers beter informeren en verleiden naar deze mooie regio te komen en op basis van hun interesses, verder het gebied in te krijgen. Hierbij

worden verbinding gemaakt met de andere koloniën Wilhelminaoord, Boschoord, Willemsoord, Oost- en Westvierderparten, Ommerschans, Veenhuizen, Wortel en Merksplas. Het Koloniegebied in Westerveld/Steenwijkerland ligt te midden van drie Nationale parken (NP Drents Friese Wold, NP Dwingelderveld, NP Weerribben-Wieden) het Natura 2000 gebied Holtingerveld en de Lindevallei. Een prachtig decor om toeristen langer in de omgeving te houden en een meerdaags verblijf te bieden.

Omdat de gebouwen en het landschap het verhaal niet vanzelf vertellen, hebben we een bureau gevraagd de verhalen om te bouwen naar “belevingen”. Deze ontwerpen van Belevingsconcepten zijn in 2019 gefinancierd door het ministerie van OCW. Uitvoering is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van partijen in de regio. Stichting Weldadig Oord heeft een verkenning gedaan van de meest kansrijke concepten en ook ondernemers/ dorpsverenigingen gevonden die voor onderhoud en toezicht willen zorgen.

Potentie gaat samen met urgentie. Het aantal binnenlandse en buitenlandse gasten is landelijk en lokaal de afgelopen jaren fors toegenomen. In Drenthe stijgen huisjesovernachtingen sterker dan landelijk. Gemeente Westerveld heeft de meeste verblijfsaccommodaties van Drenthe: 64 vakantieparken en meer dan 300 andere verblijfsvoorzieningen. In 2018 vonden er in Westerveld 816.000 overnachtingen plaats (in 2019 - 897.000). Het dagtoerisme laat tevens een sterke stijging zien. De totale opbrengst aan toeristen en forensenbelasting bedraagt ruim € 1,1 miljoen. Westerveld behoort in de vrijetijdseconomie tot de top 3 van werkgevers in Drenthe. (bron: Ecorys rapport 2018 : te raadplegen op de website van Recreatieschap Drenthe)

Wanneer we de prognose van NBTC aanhouden, kunnen we ervan uitgaan dat zowel in Overijssel als Drenthe de toeristische groei flink voortzet. Dit vraagt om faciliteren en spreiden van toenemende toeristenstromen. Als we nu niets doen, dan ontstaan er mogelijk problemen in het evenwicht van ecologie, economie en leefbaarheid.

Op een aantal koplopers na kenmerkt de toeristische sector zich in Westerveld door een hoog jaren’70/80 gehalte met een aanbod dat niet aansluit bij de vraag van de gast. De bezoekers willen meer luxe en comfort. De sector staat voor uitdagingen om de wensen van de moderne consument bij te benen. Ook de buitenlandse gasten stellen andere eisen. Het aanbod van goed opgeleid personeel neemt af. Data is steeds belangrijker in de sector. Ondernemers moeten data inzetten om processen te optimaliseren en de gast beter te bedienen. In Westerveld zijn veel MKB’ers en familiebedrijven die een slag moeten maken om toekomstbestendig te worden. Zij kunnen zich onderscheiden door een aanbodsontwikkeling met een duurzaam, circulair en authentiek karakter. Investeringskracht en ondernemerskracht is daarbij noodzakelijk om meer kwaliteit en kwantiteit te bieden. Als de innovatie/kwaliteitsslag in het toerisme niet plaats gaat vinden, leidt dit tot leegstand, verlies werkgelegenheid en bevolkingskrimp, waardoor het voorzieningenniveau nog meer onder druk komt. Samengevat, we hebben het hier over een integrale opgave in Regio Zwolle die wordt gedragen door stevige regionale samenwerking vanuit een grensontkennend vizier. Net als de toerist, laten wij ons niet belemmeren door gemeente- of provinciegrenzen.

De aansluiting met SDG (Sustainable Development Goals/ Duurzame ontwikkelingsdoelen) zit op: 1. Geen armoede; 3 goede gezondheid en welzijn, 7 betaalbare energie; 8. Waardig werk en economische groei; 9 Industrie, innovatie en infrastructuur 11. Duurzame steden en gemeenschappen.

Doel en ambitie:Kijkend naar het gebied Westerveld, Giethoorn/Steenwijkerland en Vechtdal dan zien we overeenkomsten en verschillen. Kwetsbare natuurgebieden, een bestemming (Giethoorn) die

kampt met overtoerisme en daaromheen in Westerveld en Vechtdal veel ruimte voor kwalitatieve toeristische ontwikkeling. Juist die combinatie van te veel, te weinig en (te) kwetsbaar is uniek. Met doorontwikkeling van het toeristisch aanbod, upskilling van de arbeidsmarkt en bestemmingsmanagement kunnen we het evenwicht tussen ecologie, economie en leefbaarheid te behouden cq te versterken.

Relatie met culturele initiatieven

De gemeente Westerveld stimuleert nieuwe bijzondere activiteiten en evenementen op cultureel gebied. Dit zorgt voor nieuwe doelgroepen en levert ook een belangrijke bijdrage aan het versterken van het toeristisch aanbod. Gebleken is dat initiatieven, zoals Into Nature en Welstaat een behoorlijke maatschappelijke en economische impact hebben opgeleverd voor het gebied.

Duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord werken

Om de projecten te kunnen uitvoeren doen we een sterk beroep op vrijwilligers die actief zijn in het gebied. Dit is een kracht, maar ook een zwakte. We moeten ook blijven investeren in opleiding om de gasten gastvrij te kunnen en blijven ontvangen.

Duurzaamheid is ook een belangrijk onderdeel in de uitvoering van het programma. Nieuwe vervoersmogelijkheden bieden kansen om nieuwe en/of duurzame mobiliteitsmiddelen te benutten. (voorbeeld Kolonie express). Ook zijn we samen met ondernemers bezig met het ontwikkelen van een fietstransferium in Frederiksoord.

We verleiden de bezoekers via zogenoemde parkeer- en fietstransferia met goede informatievoorzieningen, zodat bezoekers het hele gebied en de toeristische mogelijkheden kunnen verkennen.

Kanttekening en risico's

Door het coronavirus ziet de wereld er in een keer compleet anders uit. Het is op dit moment nog niet exact te voorspellen welke consequenties dit heeft voor de uitvoering van het programma. Wat we wel weten dat het een enorme impact heeft op de horeca en toeristisch/recreatieve sector en daardoor ook ons lokale bedrijfsleven raakt. We kunnen ons geen slechtere start van het toeristen seizoen voorstellen. In ieder geval tot 28 april ligt de sector grotendeels op slot.

Wat een kans is dat mensen terughoudender worden om verre vakanties te boeken. De verwachting is wel dat bezoekers er eerder voor kiezen om de vakantie in 'eigen land' door te brengen. Dit neemt niet weg dat 2020 voor veel ondernemers een 'zwaar' jaar wordt. Wij proberen met elkaar de ondernemers, waar mogelijk te ondersteunen en ook te kijken hoe we ons optimaal kunnen voorbereiden op de periode na de crisis,

Aanpak/uitvoering en communicatie

De aanpak is vertaald in vier activiteiten met onderliggend meerdere deelprojecten:

1. Verleiden van bezoekers en het spreiden van bezoekers in de bredere regio waarin recreatie, natuur en landschap centraal staan.
2. Versterken van de kwaliteit en kwantiteit van overnachtingslocaties en dagrecreatieve voorzieningen door het versterken van ondernemerschap en gastvrijheid.
3. Het vergroten van de fysieke aantrekkelijkheid van vier Westerveldse (hoofd)dorpen die reeds beschikken over een kwalitatief hoogwaardig recreatief/cultureel aanbod en de verbinding tussen deze dorpen en de Koloniën van Weldadigheid te verstevigen.
4. Vermarkten van het unieke verhaal van de Koloniën van Weldadigheid (waarvan 4 locaties zijn genomineerd tot UNESCO Werelderfgoed in 2020).

Voor de communicatie is een meerjarenplan gemaakt, waarin het accent igt op:

Informatiefolders over de noordelijke vrije koloniën en de omgeving (meertalige Duitse en Engelse) gebiedsfolder van de Koloniën van Weldadigheid; info over NP-en; musea, etc. Glossy magazine, sociale media campagnes, persreizen, foto- en videomateriaal; regionale advertenties, nationale media etc. Dit geld is reeds beschikbaar vanuit het jaarlijkse bedrag productontwikkeling en marketing. Andere gemeenten en provincie Drenthe is gevraagd om hieraan ook een financiële bijdrage te leveren.

Verder willen we aan de slag met de Parkeer- en informatieinrichtingen, nieuwe beleefconcepten en trainingen voor ondernemers en vrijwilligers.

Integrale advisering

Intern_en_extern

Duiding integrale advisering

intern: Afstemming gezocht met team economie en financiën.

extern: werkgroep vrijetijdseconomie Noordelijke vrije Koloniën

Kosten, baten, dekking

Van de gemeente wordt een jaarlijkse bijdrage aan dit plan verwacht van € 80.000 in de jaren 2020 tot en met 2023. Een deel van het beschikbare budget voor communicatie en productontwikkeling kan voor uitvoering van het vrijetijdsprogramma worden benut. Het overige budget is bestemd voor de overige dorpen. We benutten hierbij de kracht van de omgeving. De verwachting is dat voor de jaren 2021 tm 2023 een aanvullende bijdrage van € 30.000 nodig is. Dit is dan ook aangevraagd in de Voorjaarsrapportage 2020.

Daarnaast leveren ook andere publieke en private partners, zoals de provincie Drenthe, Maatschappij van Weldadigheid, gemeente Steenwijkerland, gemeente Weststellingwerf, Stichting Weldadig Oord, Stichting Toeristische Promotie Westerveld, Recreatieschap Drenthe op projectmatige wijze een aanzienlijke financiële bijdrage of inzet van menskracht (uren)

Bijlagen

1. Ambitie VTE Noordelijke Vrije Kolonien.pdf
2. Groei toerisme in balans met natuur en landschap aandeel Westerveld versie 27 nov.docx